

Rasyonel Tercih ve Ekonomik Oylama Teorileri Perspektifinden Putin'in Uzun Süreli İktidarında Ekonominin Rolü *

The Role of Economy in Putin's Long-Term Rule From The Perspective Of Rational Choice And Economic Voting Theories

ÖZET

Vladimir Putin neredeyse çeyrek asırdır Rusya'da iktidarını sürdürmektedir. Diğer taraftan hâkim-parti sistemi olarak da adlandırılan bu tür uzun süreli iktidarların ortaya çıkışında ve hâkimiyetin pekiştirilmesi sürecinde hangi faktörlerin rol oynadığı veya bu faktörlerden hangilerinin belirleyici niteliğe haiz olduğu tartışılmaya devam etmektedir. Kısacası uzun süreli iktidarlara yaratan belirleyici dinamiklerin neler olduğu konusu henüz teorize edilebilmiş veya belli bir sistem haline getirilebilmiş değildir. Lakin seçmen tercihleriyle başa gelen siyasi partilerin ya da liderlerin iktidarlarını devam ettirebilme noktasında rasyonel tercih ve ekonomik oy teorilerinin öğretileri ekseninde hareket etmesi gerektiği, çünkü seçmenlerin oy tercihinde bulunurken ağırlıklı buna göre hareket ettikleri ve bu bağlamda en fazla ekonomi faktöründen etkilendikleri dile getirilmektedir. Dolayısıyla bu çalışma Rus seçmenin Putin'e olan teveccühünde ekonomik faktörün rol oynayıp onamadığına veya ne düzeyde etkili olduğuna odaklanmaktadır. Literatür taramasına ve istatistik kurumlarının verilerine dayalı olarak yürütülen çalışmada elde edilen bulgular Rus seçmenin rasyonel tercih ve ekonomik oy teorilerini doğrulayan şekilde hareket ettiğini ve oy tercihinde bulunurken ekonomi faktöründen yüksek düzeyde etkilendiğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Rasyonel Tercih Teorisi, Putin, Rusya, Ekonomik Oy

ABSTRACT

Vladimir Putin has been in power in Russia for nearly a quarter of a century. On the other hand, the factors that play a role in the emergence and consolidation of such long-term governments, also known as dominant-party systems, and which of these factors are decisive are still under debate. In short, the determining dynamics that create long-term governments have not yet been theorized or formalized into a definitive system. However, it is argued that political parties or leaders who come to power based on voter preferences must act within the framework of rational choice and economic voting theories to maintain their power, as voters primarily act based on these principles and are most influenced by economic factors in this context. Therefore, this study focuses on whether and to what extent economic factors play a role in Russian voters' favoring Putin. The findings of the study, based on a literature review and data from statistical institutions, indicate that Russian voters act in a manner that confirms rational choice and economic voting theories and is highly influenced by economic factors in their voting choices.

Keywords: Rational Choice Theory, Putin, Russia, Economic Vote

GİRİŞ

Seçmenlerin siyasal tercihlerinin pek çok faktörün etkisi altında şekillendiği bilinmektedir. Bu bağlamda söz konusu faktörlerle ilgili üretilen teorilerin literatürde genellikle siyasal, sosyal, psikolojik, kültürel ve ekonomik değişkenler üzerine temellendirildiği görülmekte ve seçmen tercihini açıklamaya ilişkin üç temel teorinin geliştirildiği göze çarpmaktadır. Bu teorilerden birini, seçmenlerin oy tercihlerinin şekillenmesinde, din, statü, etnik ve grup aidiyeti, aile, çevre ve toplumsal bölünmüşlük ile birlikte etkileşimin etkili olduğunu savunan 'sosyolojik' teori oluşturmaktadır. Diğerini, seçmenlerin tercihinde etkileşim ve sosyalleşme yoluyla kazanılan ve değişmesi zor olan partizanlığın etkili olduğu yönünde görüş ortaya koyan 'sosyo-psikolojik' teori oluşturur. Bir diğer teori ise siyasal davranışların kişisel çıkar ve fayda maksimizasyonu tarafından motive edildiğini, dolayısıyla seçmen tercihlerinin ağırlıklı olarak bu doğrultuda oluştuğunu varsayan "rasyonel seçim/rasyonel tercih" teorisidir.

Bu teoriler kapsamında ele alınan faktörlerden hangisinin veya hangilerinin seçmen tercihlerin şekillenmesinde daha etkili konumda bulunduğu ülkeden ülkeye, toplumdan topluma veya kültürden kültüre değişkenlik gösterebilir olsa da özellikle son dönem araştırmalarda rasyonel tercih teorisinin ön plana çıkarıldığı görülmekte ve bu teori kapsamında ileri sürülen görüşlerin seçmenin oy davranışlarında sosyolojik ve sosyo-psikolojik yaklaşıma kıyasla

Abdulkadir Cesur¹

How to Cite This Article

Cesur, A. (2025). "Rasyonel Tercih ve Ekonomik Oylama Teorileri Perspektifinden Putin'in Uzun Süreli İktidarında Ekonominin Rolü" International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587-1587) Vol:11, Issue:10; pp:1852-1858. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17441151>

Arrival: 15 September 2025

Published: 25 October 2025

Social Sciences Studies Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

* Doktora tezinde bölüm düzeyinde ele alınmıştır.

¹ Öğr. Gör. Dr., Kocaeli Üniversitesi Kandıra M.Y.O., Kocaeli, Türkiye. ORCID: 0000-0002-2697-0430

oldukça etkili olduğu ileri sürülmektedir (Rees vd., 1962: 458-465; Lewis-Beck, 1988: 5-21; Harrington, 1993: 39; Lewis-Beck & Stegmaier, 2000: 183-219).

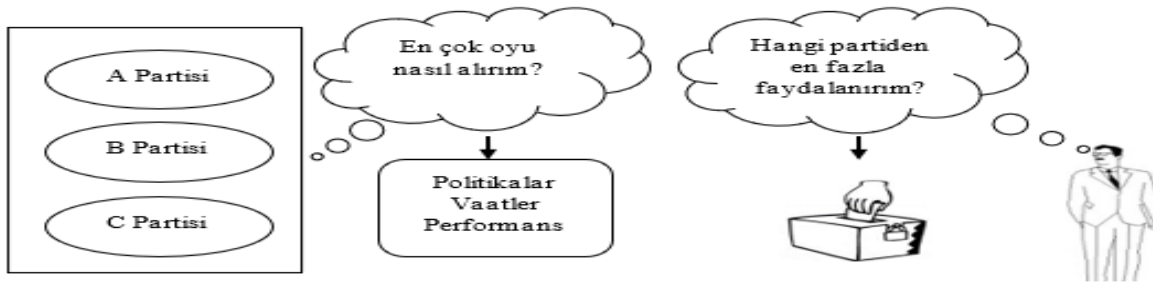
Bu minvalde çalışma, Rusya Federasyonu Devlet Başkanı Vladimir Putin'in 20 yıldan daha uzun süredir devam eden iktidar hakimiyetinde, merkezinde ekonomik çıkar ve faydanın yer aldığı rasyonel seçim teorisi savunusunun ve teorisinin ileri sürdüğü argümanların rol oynayıp oynamadığı veya ne derece rol oynadığı konusuna odaklanmıştır. Buna dayalı olarak çalışmada ilk olarak rasyonel tercih teorisine ve literatürde yer aldığı şekliyle 'ekonomik oy' kavramına genel hatlarıyla değinilmiştir. Ardından Sovyetler Birliği'nin dağılmasından Putin iktidarına kadar olan dönemde Rusya ekonomisinin genel manzarası ortaya konmuş ve makroekonomik göstergeler eşliğinde Putin dönemi Rusya ekonomisi mercek altına alınmıştır. Literatür taramasına dayalı olarak elde edilen veriler ve bulgular ışığında Rus seçmenin Putin'e olan teveccühünün rasyonel tercih teorisiyle açıklanıp açıklanamayacağına, bu noktada iktidarın gösterdiği ekonomik performansın etkili olup olmadığına ilişkin yorum ve öngörülere ise sonuç bölümünde yer verilmiştir.

RASYONEL TERCİH TEORİSİ VE EKONOMİK OYLAMA

'Seçim teorisi' veya 'rasyonel eylem teorisi' olarak da bilinen rasyonel tercih teorisinin, sosyal, ekonomik ve bireysel davranışları anlamak ve modellemek için kullanılan bir teori olduğu söylenebilir. Ekonominin temel paradigmalarından biri durumuna gelen bu teori (Ogu, 2013: 90) ortaya çıkışından bu yana pek çok açıdan eleştirilere maruz kalsa da (bkz. Green & Shapiro, 1994) zamanla Sosyoloji, Antropoloji, Felsefe, Psikoloji gibi diğer disiplinlerde de kendine yaygın kullanım alanı bulmuş (Kari, 2016: 75-76; Ogu, 2013: 90) ve özellikle oy verme davranışı, siyasi davranış, politika oluşturma gibi alanlara uygulanabilir olmasından kaynaklı olarak Siyaset Biliminin büyüyen bir paradigması haline dönüşmüştür.

Bunu doğrular şekilde Petracca'nın (1991: 289) da siyaset bilimi disiplindeki en aktif, etkili ve iddialı alt alanlarından biri olarak ortaya çıktığını ifade ettiği rasyonel tercih teorisinin teorik alt yapısının Anthony Downs'ın " *An Economic Theory of Democracy* " adlı çalışmasına dayandığını söylemek mümkündür. Downs'ın bu eseriyle geliştirilmeye başlanan ve işletmelerle tüketiciler, siyasi partilerle seçmenler arasında doğrudan analogi kuran bu teorisinin (Antunes, 2010: 157) dayandığı temel felsefe, homo economicus'un homo politicus'a eşit olduğu inancı ve kişisel çıkarın siyasi davranışın temelini oluşturduğu düşüncesidir (Downs, 1957: 21-23).

Oy verme davranışının bir nevi ekonomik açıklamasını sunduğu eserine bakıldığında Downs'ın işletmeler-tüketiciler ile siyasi partiler-seçmenler arasında kurduğu analogide siyasi partileri kâr amacı güden işletmelere veya girişimcilere, seçmenleri de tüketicilere benzettiği görülür. Ona göre girişimciler veya işletmeler nasıl en çok kâr getireceğine inandıkları ürünleri üretiyorlar ya da satıyorlarsa, siyasi partiler de amaçlarına ulaşmak için en çok oyu alacağına inandıkları politikaları formüle ederler. Aynı şekilde seçmenler de kendi fayda ve çıkarlarını maksimize edeceğini düşündüğü politikalara ve siyasi partilere veya liderlere teveccüh gösterirler. Dolayısıyla siyasi partiler para karşılığı ürün yerine oy için politika satan bir girişimciye benzerler. Buna mukabil bir nevi tüketici konumunda olan seçmenler ise hükümet faaliyetlerinden elde ettikleri fayda veya kamu hizmeti gelirlerindeki değişikliklere ve siyasi partilerin sundukları yeni alternatif politikalara göre oy tercihlerini şekillendirirler (Downs, 1957: 136-138, 295-96).

Şekil 1: Rasyonel Tercih – Oy Verme Davranışının Şekillenışı

Kısacası yukarıda Şekil 1'de de basit şekilsel anlatımla gösterildiği üzere siyasal alanda gerek siyasi partiler gerekse seçmenler açısından çıkar ve fayda maksimizasyonu olgusu rasyonel tercih teorisini karakterize eden temel özellik olarak ön plana çıkmaktadır. Yapılan son dönem araştırmalarda seçmenlerin fayda ve çıkar beklentilerinin ise özellikle ekonomi faktörü üzerinde kümелendiği belirtilmektedir. Bir başka ifadeyle bu çalışmalarda seçmenlerin oy tercihlerini belirlerken hem geçmişe dönük hem mevcut ekonomik durumdan ve hem de geleceğe yönelik ekonomik beklentilerden büyük ölçüde etkilendiği tezi ileri sürülmektedir (Anderson, 2020: 1314-25; Lewis-Beck, 1988: 5-21; Lewis-Beck & Stegmaier, 2000: 183; Feldman, 1982: 446-466; Kramer, 1983: 238).

Farklı ülkelerde farklı zamanlarda yapılan ampirik araştırmalarla da desteklenen bu yöndeki görüş veya tezlerin literatürde ‘ekonomik oylama teorisi’ (Economic Voting Theory) şeklinde kavramsallaştırıldığı da görülmektedir (Söderberg, 2024: 8-12). Dayandığı felsefe itibariyle ve rasyonaliteye yönelik ekonomik yaklaşımı karakterize etmesi sebebiyle rasyonel tercih teorisi kapsamında düşünebileceğimiz bu teori ekonomik olmayan pek çok faktörün seçmenlerin oy verme davranışlarını ve siyasi parti tercihlerini etkileyebileceğini kabul eder. Ancak Lewis-Beck ve Stegmaier’ın (2000: 211) da ifade ettiği üzere özellikle ekonomik konular ve kaygılar öne plana çıktığında seçmen tercihinin etkileyen faktörler arasında ekonomi faktörünün diğer faktörler karşısında oldukça baskın konuma geldiğini savunur. Bununla birlikte ekonomik oylama teorisi genellikle iktidar partisine odaklanır ve seçmenlerin iktidar partisinin geçmiş dönemdeki veya mevcut dönemdeki ekonomik performansını göz önüne alarak onu cezalandıracağı veya ödüllendireceği fikrini ileri sürer (Stiers, 2022: 399-401; Becher& Donnelly, 2013: 974).

Sonuç olarak savunduğu ilkeler ve ileri sürdüğü görüşler bağlamında gerek rasyonel tercih gerekse ekonomik oylama teorilerinin hem seçmen davranışını hem de hükümetlerin iktidarda kalmak için nasıl davranması gerektiğini açıklama konusunda oldukça makul teoriler olduğu görülmektedir. Bu minvalde aşağıda Rus seçmenin uzun süreli Putin’in iktidarını bu teorilerin görüşleri ekseninde davranarak mı desteklediği konusunda tartışabilmeyi kolaylaştıracak veri ve bulgulara yer verilmektedir.

RUSYA EKONOMİSİNİN GENEL GÖRÜNÜMÜ

Putin Öncesi Dönem

Tarihine bakıldığında Rusya’nın üç büyük dönüşüm yaşadığı söylenebilir. Bunlardan biri çarlık rejiminden komünizme geçiş, diğeri komünizmden kapitalizme geçiş, bir diğeri de Yeltsin döneminden Putin dönemine geçiştir. 1905 Devrimi ile ülke meşruti rejimle tanışmış ve 1917 Bolşevik Devrimi ile de federatif yapıda ortaya çıkan Sovyetler Birliği’ne geçiş yapmıştır. Bu dönemde Rusya’daki değişim dönüşüm Marksist ideoloji çerçevesinde inşa edilen sosyalist rejim dâhilinde şekillenmiştir. Bütün önemli iktisadi kurumlar, üretim araçları ve üretici sermaye devletin eline geçmiş, sanayileşme merkeziyetçi anlayış dâhilinde devlet eliyle sağlanmıştır. Bu temel yapı veya sistem Gorbaçov iktidarına kadar devam etmiştir.

II. Dünya Savaşı’ndan dünya sahnesine çıkan iki süper güçten biri olarak ifade edilen Sovyetler Birliği’ndeki ekonomik büyüme hızı 1980’li yıllara kadar diğer güçlü ülkelerin büyüme hızıyla orantılıdır. Her daim savunma harcamalarına bütçeden büyük paylar ayıran Sovyet Rusya uzay teknolojileri alanında da Amerika ile yarışan ve hatta uzaya ilk insan gönderen ülke olmuştur. Lakin sebeplerini bir kenara bırakacak olursak ekonomi 1980’den itibaren ülkenin en büyük sorunu haline gelmeye başlamıştır. Bunun yanı sıra önceleri de var olan vatandaşların tüketim mallarına erişiminde yaşanan kıtlık sorunu ise artarak devam etmiştir.

1985’te Komünist Parti Genel Sekreteri olarak iktidara gelen Gorbaçov merkezi planlama ile kapitalist serbest piyasa arasında bir orta yol bulmaya çalışarak tüketici ihtiyaçlarını karşılayacak verimli bir ekonomi yaratmayı amaçlasa da bunda başarı sağlayamamıştır. Bu başarısızlıkla birlikte ülke içerisinde baş gösteren kaotik ortamın sonlandırılmasına yönelik radikal adımlar atmakta tereddüt etmesi hem Gorbaçov’un hem de Sovyetler Birliği’nin sonunu hazırlamıştır. Günün sonunda ekonomik buhran ve iç karışıklıklarla birlikte Sovyetler Birliği’ni (SSCB) oluşturan pek çok Cumhuriyet birbiri ardına federasyondan ayrılmaya başlamış ve SSCB tarih sahnesindeki yerini 1991’de kurulan Rusya Federasyonu’na bırakmıştır. Böylece Ruslar otoriter-totaliter komünist rejimden kapitalist demokratik rejime, adem-i merkeziyetçi idari yapıya, çok partili siyasal yaşama ve piyasa ekonomisine hızlı bir geçiş yapmıştır.

Oldukça çalkantılı ve ülkenin geleceğine dair belirsizliklerle dolu kriz günlerini beraberinde getiren ve bu anlamda Rus toplumuna adeta travma yaşatan bu hızlı dönüşümün adımlarını Federasyonun ilk başkanı olarak seçilen ve Gorbaçov’a muhalifliğiyle bilinen Boris Yeltsin atmıştır. İçinde bulunulan durumdan kurtulmak için Yeltsin kapalı ekonomiden tam bir piyasa ekonomisine geçişi sağlayacağını düşündüğü “şok tedavisi” adıyla anılan bir politikayı hayata geçirmiş ancak bu politika sonuç vermemiştir. Hatta tam aksine çözülmesi gereken ekonomik problemler çoğalmış, milli gelir yarıya düşmüş, halkın yaşam koşulları gerilemiş, yatırımlar azalmış, enflasyon yükselmiş, şiddet olayları ve yolsuzluklar artmış (Onay, 2018: 21), oligarkların yönetim üzerinde nüfuzları genişlemiş, kaynaklar adeta yağmalanarak kamu otoritesi neredeyse yok edilme noktasına gelmiştir (Ertan, 2001: 8).

Kısacası 1970’li yılların sonlarında başlayan ve başta ekonomi olmak üzere giderek içinden çıkılması zor bir kaotik ortam yaratan sorunlar yumağının aynı Gobaçov döneminde olduğu gibi Yeltsin döneminde de üstesinden gelinebilmiştir. Bu başarısızlığın beraberinde getirdiği kaotik duruma binaen artan muhalif sesler karşısında Yeltsin 31 Aralık 1999’da hiç beklenmedik şekilde istifa ederek yerine başkanvekili olarak Putin’i atamıştır (Özcan, 2020:

336-351). 2000 yılında yapılan seçimlerde ise Putin aldığı %53 oy oranıyla Rusya'nın yeni devlet başkanı olmuştur.

Putin Dönemi

Putin'in iktidara gelmesinden bu yana Rusya ekonomisiyle ilgili akademik literatürde olsun dünya basınında ve uluslararası kuruluşların raporlarında olsun hem olumlu hem olumsuz görüşlere rastlanmaktadır. Dolayısıyla Putin'i ekonomik performans anlamında başarılı görenler de bulunmakta başarısız görenler de bulunmaktadır. O yüzden konuyu her iki değerlendirdikten uzak kalıp makroekonomik verilere dayandırarak ele almak daha doğru bir yaklaşım olarak görünmektedir. Bu aynı zamanda gerek Putin döneminin önceki dönem ile anlamlı mukayesesi ve ekonominin Rus seçmeninin davranışlarıyla ilişkilendirilmesini kolaylaştıracak gerekse konunun sayısal veriler üzerinden tarafsız şekilde ele alınmasını sağlayacaktır. Bu minvalde aşağıdaki Tablo 1'de 1998 yılından günümüze Rusya Federasyonu'ndaki ekonomik büyüme oranlarına yer verilmekte (Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 'GSYH') ve Tablo 2'de temel makroekonomik göstergelere ilişkin veriler sunulmaktadır.

Tablo 1: Rusya Federasyonu GSYH Miktar ve Oranları (1998-2024)

Yıl	GSYH (Milyar Ruble)	GSYH (Milyar \$)	Kişi Başı GSYH (\$)
1998	2.630	271	1835
2000	7.306	260	1772
2002	10.830	345	2378
2004	17.027	591	4102
2006	26.917	990	6920
2008	41.277	1661	11635
2010	46.308	1525	10675
2012	68.103	2208	15421
2014	79.030	2059	14096
2016	85.616	1277	8704
2018	103.862	1657	11287
2019	109.241	1687	11498
2021	135.295	1774	12618
2024	200.000<	2146	14800

Not: Tablo farklı kaynaklardan derleme niteliğindedir. (Bkz. rosstat.gov.ru/accounts; data.worldbank.org; ticaret.gov.tr)

Yukarıdaki Tablo 1'de 1998'den 2024'e kadar Rusya'nın GSYH'da ruble bazında istikrarlı artışların olduğu ve özellikle 2008'deki global krize kadar olan dönemde bu artışın çok daha fazla gerçekleştiği görülmektedir. Diğer taraftan dolar bazlı GSYH ile kişi başı GSYH'deki artışın Ruble bazındaki artışa kıyasla oransal olarak geride kaldığı göze çarpmaktadır. Bu durumun ulusal paranın farklı dönemlerde dolar karşısındaki değer kaybından kaynaklandığını söylemek mümkündür. Lakin 2008 krizine kadar olan dönemde dolar bazında da önemli artışların yakalandığı tablodaki verilerden anlaşılmaktadır.

Tablo 2: Rusya Federasyonu Makroekonomik Göstergeleri (1998-2024)

Yıl	Cari Denge	Dış Ticaret Dengesi (Milyar \$)	Dış Borç (Milyar \$)	İşsizlik Oranı (%)	TÜFE (%)
1998	0,01	+18,1	176	5,9	27,7
2000	17,5	+52	146	5,8	20,8
2002	7,9	+37,2	138	6,1	15,8
2004	9,9	+72,4	214	6	10,9
2006	9,3	+125,9	311	5,6	9,7
2008	6,3	+153,4	419	5,4	14,1
2010	4,4	+123,1	417	5,9	6,8
2012	3,2	+147,2	592	5,8	5,1
2014	2,8	+132,3	553	5,6	7,8
2016	1,9	+66,2	529	5,7	7
2018	6,7	+165,8	471	5,4	2,9
2020	2,3	+73,6	475	6,5	3,4
2021	6,9	+198	482	4,8	6,7
2023	11,1	+140	327	3,2	7,4
2024	2,9	+12	290	4,4	4

Not: Tablo farklı kaynaklardan derleme niteliğindedir. (Bkz. worldbank.org; ticaret.gov.tr; tradingeconomics.com/russia/current-account; aso.org.tr) (Erişim: 20.08.2025)

Yukarıda Tablo 2'de sunulan Rusya Federasyonu'nun makroekonomik göstergelerinden Cari Denge verileri GSYH'deki büyümenin cari açık vermeden gerçekleştirildiğini göstermektedir. Aynı şekilde Dış Ticaret Dengesi verilerine baktığımızda ihracatın ithalatı karşılama kapasitesine sahip olduğu hatta Ukrayna savaşı ve beraberinde gelen ambargolardan kaynaklı 2024 verisini dikkate almazsak ihracatın ithalattan çok daha yüksek hacimlere ulaştığı görülmektedir. İşsizlik oranının 1998'den 2024'e ortalama %4-6 civarlarında istikrarlı şekilde seyrettiği,

enflasyonun da 2010 yılı itibarıyla tek haneli rakamlara indirildiği göze çarpmaktadır. Rusya'nın dış borç stoku ise 2008 yılından bu yana 400-500 milyar dolar aralığında gerçekleşmektedir.

Tablo 1 ve Tablo 2'de yer verilen ekonomik göstergeler bir ülke ekonomisinin genel manzarasını ortaya koyan ve ülke ekonomisinin yakın geleceğine projeksiyon tutan göstergelerdir. Lakin GSYH, Kişi Başı GSYH, Cari Denge, Dış Ticaret Dengesi ve Dış Borç Stoku gibi göstergelere ilişkin veriler her ne kadar ekonominin mevcut durumuna ve yakın geleceğine ışık tutan temel göstergeler niteliğinde olsa da bunların oy tercihinde bulunacak tüm seçmenlerin öncelikli olarak radarına takılan veya ilgi alanına giren türde göstergeler olduğunu söylemek zordur.

Bu bağlamda siyasi parti ve oy tercihinin belirginleştirme noktasında seçmenin dikkati ekseriyetle kendi ekonomik yaşam alanını ilgilendiren göstergelere yönelmektedir. Tablo 2'de yer verilen İşsizlik ve TÜFE göstergeleri bunlardan ikisidir. Bir diğeri ise vatandaşların hem ekonomik hem sosyal yaşam standartlarını büyük ölçüde belirleyen maaş ve ücret göstergeleridir. Aşağıda Tablo 3'te 1998-2025 yılları Rusya Federasyonu'nda vatandaşlara ruble bazında ödenen Asgari Ücret tutarları gösterilmektedir.

Tablo 3: Rusya Federasyonu Asgari Ücret Rakamları (1998-2025)

Yıl	Ücret / Ruble (yıllık ortalama)	Yıl	Ücret / Ruble (yıllık ortalama)
1998	84	2013	5205
2000	132	2015	5965
2002	450	2017	7800
2005	720	2019	11280
2006	1100	2021	12792
2009	4330	2023	16242
2011	4611	2025	22440

Kaynak: <https://base.garant.ru/> (Erişim: 20.08.2025)

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Seçmenlerin siyasi parti ve oy tercihlerinin belirginleşmesinde birçok faktörün etkili olduğu fakat bunlar arasında rasyonel tercih ve ekonomik oy teorileri ekseninde ekonomi faktörünün ön plana çıktığı çalışmanın önceki bölümlerinde belirtilmişti. Bu bağlamda 2000 yılında başlayıp halihazırda devam etmekte olan Putin iktidarında ekonominin veya ekonomik performansın etkisinin olup olmadığını yorumlayabilmeye odaklanan çalışmada Rusya ekonomisi temel makroekonomik göstergeler eşliğinde mercek altına alınmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan süreçte Rusya sadece siyasal ve sosyal açıdan değil ekonomik açıdan da çalkantılı ve buhranlı bir dönem yaşamış ve bu dönem Putin iktidarına kadar devam etmiştir. 1998 yılından ve özellikle Putin'in iktidara gelmesinden itibaren Rusya'daki ekonomik göstergeler iyileşmeye başlamış ve ekonomik büyüme hız kazanmıştır. Buna bağlı olarak cari denge ve dış ticaret dengesinde de önemli pozitif sonuçlar elde edilmeye başlanmıştır. Örneğin 1998 öncesi on yıl boyunca negatif olan GSYH'nin Tablo 1'e bakıldığında 1998'den 2024'e yaklaşık 76 kat arttığı görülmektedir. 1998'den 2024'e Dolar bazlı GSYH'deki artış 8 kattır. Bu farklılık Dolar/Ruble kurundan kaynaklanmaktadır. Ancak Rusya ekonomisi ithal ikameci ve dışa bağımlı bir ekonomi olmadığından ve Putin döneminde mali disipline büyük ölçüde bağlı kalınmasından dolayı kur farklılığından doğan bu kaybın diğer ekonomik göstergelerde önemli bir etki yaratmadığı Tablo 2'ye bakıldığında açıkça görülmektedir. Bununla birlikte IMF'nin (Uluslararası Para Fonu) önümüzdeki yıllara dair tahminleri de Rusya GSYH rakamlarının önümüzde yıllarda da pozitif yönde artarak devam edeceğini göstermektedir.

Putin dönemi Rusya'sının GSYH rakamlarındaki bu kayda değer iyiye gidiş ihracatçı ülke olduğundan dolayı çoğu zaman dünya petrol ve enerji fiyatlarındaki artışa bağlansa da ve bu anlamda Putin şanslı olarak değerlendirilse de ekonomik iyileşme bir realite olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca GSYH rakamlarındaki artışın bütçe açıkları vererek veya dışarıdan borçlanarak yakalanmadığı da Tablo 2'deki verilerden anlaşılmaktadır. 1998'den itibaren cari denge hep artıdadır. Dış borçlara bakıldığında 1998-2024 arası yılların ortalaması 369 milyar dolar civarındadır. 1998 yılı dış borç stoku ise 176 milyar dolardır. Yani bu veri, 2024 yılına gelindiğinde dış borçların sadece 2 kat civarında artıp GSYH'deki 8 kat artışın epey gerisinde kaldığını göstermektedir.

Seçmenlerin siyasi parti ve oy tercihlerinin şekillenmesinde kendi ekonomik yaşam alanlarına doğrudan etki eden ve dolayısıyla belirleyiciliği yüksek göstergelerden biri olan enflasyon oranına baktığımızda, 2010 yılı itibarıyla tek haneli rakamlara düştüğü görülmektedir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra bu oran IMF verilerine göre 1993 yılında %800'lerin üzerindedir. Ukrayna ile savaş halinde olmasına karşın enflasyon oranı Tablo 2'de görüldüğü üzere 2024 yılında %4 olarak gerçekleşmiş durumdadır. Yine seçmen algısında önemli yere sahip 'işsizlik' oranına baktığımızda, 1998'den 2024'e ortalama %4-6 aralığında istikrarlı şekilde seyrettiği göze çarpmaktadır. Enflasyon oranı gibi işsizlik oranı da Ukrayna savaşından etkilenmemiş görünmektedir.

Bu makroekonomik göstergelerin haricinde seçmenlerin oy ve siyasi parti tercihinde bulunurken her daim radarında olan maaş ve ücretlere bakıldığında yıldan yıla düzenli artışların sağlandığı göze çarpmaktadır. Tablo 2’de görüldüğü üzere 1998 yılında 84 Ruble olan ‘asgari ücret’ 2025 yılında 22440 Ruble ’ye çıkmış durumdadır. Bu, 1998’den 2025’e Rusya Federasyonu’nda asgari ücretin 267 kat arttığı anlamına gelmektedir. Enflasyonun kontrol altına alındığı hatta düşüş eğilimine sokulduğu dönemde sağlanan asgari ücretteki bu artışı kayda değer bir başarı olarak değerlendirmek gerekmektedir.

Tüm bu ekonomik göstergeler ışığında sonuç olarak Rus seçmenin Putin iktidarına sunduğu destekte onun 20 yılı aşan iktidarında sergilenen ekonomik performansın etkili olduğunu söylemek mümkündür. Bu aynı zamanda Rusya’daki seçmenin geçmişte yaşadığı travmatik dönemin de etkisiyle rasyonel tercih ve ekonomik oy teorilerinin öğretileri çizgisinde siyasi tercihinde bulunduğunu göstermektedir. Kısacası Rus seçmenin siyasi parti tercihlerinin belirginleşmesinde ekonomi faktörü etkili bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunu aşağıda Şekil 2’de gösterilen, Rusya’nın önde gelen kamuoyu araştırma kuruluşlarından Levada Center’ın 2015 yılında yaptığı araştırmada elde bulgular da doğrular niteliktedir.

Şekil 2: Rus Seçmenin Putin’i Başarılı Gördüğü Alanlar (08 Mart 2015)

Not: Rakamlar katılımcıların yüzdesini göstermektedir. Katılımcılara başka sorularda yöneltilmiş, oranları düşük olduğu için grafikte yer verilmemiştir. (Bkz. <https://www.levada.ru/en/2015/10/01/the-perception-of-vladimir-putin/>) (Erişim: 14.09.2025)

KAYNAKÇA

- Anderson, C. (2020). Considering the Sources of Economic Perceptions, *Social Science Quarterly*, 101(4), 1314–1325.
- Antunes, R. (2010). Theoretical Models of Voting Behaviour. *Exedra*, (4), 145-170.
- Becher, M. & Donnelly, M. (2013). Economic Performance, Individual Evaluations and the Vote: Investigating the Causal Mechanism. *The Journal of Politics*, 75(4), 968-979.
- Downs, A. (1957). *An Economic Theory of Democracy*. Harper and Row, New York.
- Ertan, F. (2001). *Rusya’nın Dönüşümü*. Kızılelma Yayıncılık, İstanbul.
- Feldman, S., (1982). Economically Self-Interested Political Behavior. *American Journal of Political Science*, 26(3), 446-466.
- Green, D. & Shapiro, I. (1994). *Pathologies of Rational Choice Theory: A Critique of Applications in Political Science*. Yale University Press.
- Harrington, J., E. (1993). Economic Policy, Economic Performance, and Elections. *The American Economic Review*, 83(1), 27-42.
- Kari, M. (2016). Rational Choice Theory: An Overview. *International Journal of Political Science*, 6(2), 75-83.
- Kramer, G. H. (1983). The Ecological Fallacy Revisited: Aggregate- versus Individual-level Findings on Economics and Elections, and Sociotropic Voting. *The American Political Science Review*, 77(1), 92-111.
- Lewis-B. & Michael, S. & Stegmaier, M. (2000). Economic Determinants Of Electoral Outcomes. *Annual Review of Political Science* 3(1), 183–219.

- Lewis-B. & Michael, S. (1988). Economics and the American voter: Past, present, future. *Political Behavior*, 10(1), 5–21.
- Ogu, M., I. (2013). Rational Choice Theory: Assumptions, Strenghts and Greatest Weaknesses in Application Outside The Western Milieu Context. *Arabian Journal of Business and Management Review*, 1(3), 90-99.
- Onay, Y. (2018). Vladimir Putin. İlgi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul
- Özcan, M. S. Ö. (2020). Uluslararası Alanda İmparatorlukların Hikâyesi: Rusya Federasyonu Örneği, Atlas Akademik Basın Yayın Dağıtım, Ankara.
- Petracca, Mark P. (1991). The Rational Choice Approach to Politics: A Challenge to Democratic Theory. *The Review of Politics*, Cambridge University Press, 53(2), 289-319.
- Rees, A., & Kaufman, H., vd. (1962). The Effect of Economic Conditions on Congressional Elections 1946-1958. *The Review of Economics and Statistics*, 44(4), 458-465.
- Söderberg, F. (2024). Economic Voting In The Developing Democracy - A Case Study of Voting Behavior in Ghana. Lund University Libraries. <http://lup.lub.lu.se/studentpapers/record/9171611> .
- Stiers, D. (2022). Performance voting, retrospective voting, and economic voting: Conceptual clarity and empirical testing. *Social Science Quarterly*, (103), 399-408.